

ETIČKA POVELJA

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

COUNCIL OF EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope

ETIČKA POVELJA

ETIČKA POVELJA

Izrada ove publikacije je omogućena uz finansijsku podršku Evropske unije i Savjeta Evrope. Stavovi izraženi u ovom dokumentu ne predstavljaju zvanične stavove Evropske unije ili Savjeta Evrope.

Dozvoljena je reprodukcija izvoda (do 500 riječi), osim za komercijalne svrhe, pod uslovom da je očuvan integritet teksta, da se izvod ne koristi izvan konteksta, da ne daje nepotpune informacije niti na neki drugi način dovodi čitaoca na pogrešne zaključke o njegovoj prirodi, obimu ili sadržaju teksta.

Izvor teksta je uvijek obavezno navesti na sljedeći način "© Savjet Evrope, 2021". Sve druge zahtjeve za reprodukciju/prevod dijela i cijelog teksta, treba uputiti na Directorate of Communications, Council of Europe (F-67075 Strasbourg Cedex ili na publishing@coe.int).

Svu ostalu korespondenciju koja se odnosi na ovu publikaciju treba uputiti na adresu Odsjeka za saradnju i izgradnju kapaciteta, Odjeljenje za obrazovanje, F-67075 Strasbourg Cedex, Francuska.
E-mail: Horizontal.Facility@coe.int

© Savjet Evrope, april 2021.
Sva prava zadržana. Licencirano
Evropskoj uniji pod uslovima.

SADRŽAJ

ETIČKA POVELJA	7
Cilj Etičke povelje	7
Etički okvir	7
Načela i smjernice za profesionalno ponašanje	8
Načelo objektivnosti	8
Načelo akademske čestitosti	8
Načelo slobode u nastavi i istraživanju	9
Načelo odgovornosti	9
Načelo otvorenosti	10
Poštovanje ličnosti pojedinca	10
Poštovanje ličnosti studenata	11
Poštovanje pravnih normi i etičkih vrijednosti	11

Na osnovu člana 14 Zakona o akademskom integritetu („Službeni list CG“, broj 17/19) Etički komitet, na sjednici od 23. aprila 2021. godine, donio je

ETIČKU POVELJU

CILJ ETIČKE POVELJE

Član 1

Cilj ove povelje jeste očuvanje, unapređenje, zaštita i promocija akademskog integriteta i prevencija od svih oblika kršenja akademskog integriteta u skladu sa Zakonom o akademskom integritetu („Službeni list CG“, broj 17/19).

Etička povelja je skup načela, smjernica i pravila kojima se promovišu ljudske, intelektualne i akademske slobode, kao i odgovorno ostvarivanje prava u naučnom, nastavnom, umjetničkom i stručnom radu. Povelja obuhvata etički okvir koji sadrži ključne vrijednosti kojima se ustanove visokog obrazovanja moraju rukovoditi u svojoj djelatnosti, kao i načela i smjernice za poštovanje i ostvarivanje akademskog integriteta.

Ova povelja obavezuje sve članove akademske zajednice koju čini akademsko osoblje određeno posebnim zakonom i studenti.

ETIČKI OKVIR

Član 2

Visoko obrazovanje i naučnoistraživačka djelatnost kao osnovne djelatnosti ustanova visokog obrazovanja i naučnoistraživačkih ustanova (u daljem tekstu ustanova), moraju se obavljati uz poštovanje etičkih vrijednosti. Etički okvir obavljanja tih djelatnosti čini:

Težnja za istinom u potrazi za znanjem u kojoj ključnu ulogu imaju ustanove. Ona podrazumijeva kritičko razmišljanje koje istovremeno ispunjava zahtjeve integriteta.

Sloboda predavanja i istraživanja sastavni je dio akademske slobode. To je neophodna pretpostavka ostvarivanja težnje za istinom u obrazovanju i nauci. To zahtijeva i nezavisnost u odnosima sa profesionalnim kontaktima i partnerima. Obaveza je ustanove i svakog člana akademske zajednice da poštuje ovu slobodu.

Predanost i odgovornost prema akademskoj zajednici, društvu i životnoj sredini proizlaze iz javnog mandata povjerenog ustanovama. Akademska sloboda ide zajedno sa odgovornošću prema zajednici u kojoj su ustanove zainteresovane strane. Član akademske zajednice koristi resurse ustanove pri čemu prednost imaju osnovni ciljevi, misija i javna svrha osnivanja i postojanja ustanova.

Poštovanje pojedinca postavlja ustanovama zadatak da zaštite svakoga ko doprinosi njihovoj obrazovnoj i istraživačkoj misiji, bilo kao zainteresovana strana ili kao subjekt. To zahtijeva pravedan odnos prema različitim članovima akademske zajednice, uključujući ljude ranjive po bilo kom osnovu.

NAČELA I SMJERNICE ZA PROFESIONALNO PONAŠANJE

Član 3

Etički okvir naveden u prethodnom članu proizlazi iz prirode i cilja djelatnosti koje ustanove obavljaju, kao i dužnosti i prava koja važe za sve članove akademske zajednice. Na njemu se zasnivaju i iz njega proizlaze određena načela i smjernice za ponašanje članova te zajednice (čl. 4 do 11 ove povelje).

NAČELO OBJEKTIVNOSTI

Član 4

Traganje za istinom u skladu s načelom objektivnosti nije moguće bez kritičkog razmišljanja. Ustanove podstiču diskusiju i raspravu o znanju koje stvaraju i prenose.

Stvaranje i prenošenje znanja zahtijeva kompetentnost, kritičko posmatranje činjenica, eksperimentisanje, upoređivanje i suprotstavljanje gledišta i relevantnih izvora kao i otvorenost za inovacije i kreativnost. To u velikoj mjeri zavisi od metoda i postupaka koji garantuju objektivnost, nepristrasnost i autentičnost. Iznošenje i zastupanje različitih mišljenja predstavlja značajan doprinos potrazi za istinom, bez ikakvog isključivanja izražavanja kritičkih stavova i uz istovremeno poštovanje mišljenja pojedinca.

Predrasude i pristrasnost bilo koje vrste ne smiju da utiču na objektivnost u akademskim, istraživačkim, administrativnim, poslovnim i upravljačkim djelatnostima članova akademske zajednice.

NAČELO AKADEMSKE ČESTITOSTI

Član 5

Akadska čestitost zasniva se na samostalnosti i ličnom integritetu u naučnom, obrazovnom i stručnom radu, kao i poštovanju tuđeg rada idjela.

Bavljenje obrazovnim radom i naučnim istraživanjem zahtijeva integritet koji se odražava u potrazi za znanjem člana akademske zajednice, u tumačenju i primjeni rezultata i u strukturiranju njegovog ili njenog istraživanja. Ovaj zahtjev zabranjuje bilo koji oblik falsifikovanja podataka i plagijarizma. Rad (naučni, stručni ili umjetnički) za koji nadležni organ utvrdi da je plagijat smatra se ništavim, kao i ocjene, nagrade, zvanja i titule koje je bilo koje lice steklo na osnovu takvog rada. I drugi oblici kršenja akademskog integriteta utvrđeni zakonom i opštim aktom ustanove suprotni su načelu čestitosti. Zadatak je članova akademske zajednice da jačaju moralnu osudu i odgovornost (pored postojeće pravne odgovornosti) kada je u pitanju plagijarizam i drugi oblici kršenja akademskog integriteta.

Doprinos bilo koga ko je učestvovao u koncipiranju, planiranju i izvođenju istraživačkog projekta ili sadržaja određenog oblika nastave biće prepoznat u duhu pravičnosti. Na isti način, studenti moraju jasno naznačiti doprinos drugih u njihovom radu. Ustanova je dužna da u toku trajanja studija, a posebno na početku prve godine svih nivoa studija koje organizuje upozna studente sa pravilima akademskog integriteta, pravilima za korišćenje radova drugih autora, odnosno pravilima citiranja i navođenja tih radova.

NAČELO SLOBODE U NASTAVI I ISTRAŽIVANJU

Član 6

Ustanove garantuju akademsku slobodu nastave i istraživanja u okviru polja nastave ili sektora djelatnosti koje je definisala ustanova. Ova sloboda je od suštinskog značaja za razvoj, razmjenu i prenos znanja, kao i za inovacije i kreativnost.

Akademski sloboda rađa i određene obaveze. Ona se ostvaruje uskladu sa zakonima, propisima o studiranju, predviđenim dužnostima i nadležnostima. U oblastima praktične nastave uzimaju se u obzir i specifična ograničenja profesionalne stručnosti. Vršenje akademske slobode podliježe vrijednostima ove povelje i standardima koji iz nje proizlaze.

Akademski sloboda je usko povezana sa individualnom nezavisnošću i integritetom. Prihvatanje poklona, usluga ili drugih pogodnosti je nespojivo sa tom nezavisnošću i integritetom. Ukoliko je to dozvoljeno zakonskim i drugim propisima, mora se poštovati obaveza transparentnosti.

Član akademske zajednice dužan je da obavijesti ustanovu o činjenicama ili situacijama koje bi mogle pokazati povezanost interesa ili stvoriti sukob interesa, bilo materijalne ili nematerijalne prirode.

Svaki pojedinac koji je član akademske zajednice podliježe u svom radu obavezi lojalnosti ustanovi.

NAČELO ODGOVORNOSTI

Član 7

Ustanove su odgovorne za svoj doprinos kulturnom, socijalnom, ekonomskom, tehnološkom i ekološkom razvoju društva. One garantuju prijenos znanja u skladu sa stvarnošću i profesionalnim potrebama svijeta sjutrašnjice koristeći odgovarajuće nastavne metode. Ustanove poštuju standarde i postupke koji važe za njihovu djelatnost u oblasti visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada.

Ustanove moraju procijeniti posljedice svojih postupaka i biti u stanju da izvještavaju o njima. Načelo odgovornosti obuhvata i načelo predostrožnosti koje im nalaže preispitivanje svrhe svoje djelatnosti i potencijalne posljedice te djelatnosti za društvo, a naročito za životnu sredinu.

Posebna pažnja se mora posvetiti pojedincima koji su predmet istraživanja u društvenim, biološkim i medicinskim naukama kako bi se očuvala njihova nezavisnost i lični integritet i kako bi se obezbijedilo da budu zaštićeni od otkrivanja podataka koji bi im mogli naškoditi. Istraživanja zasnovana na eksperimentima koja uključuju živa bića sprovode se u striktnoj saglasnosti sa etičkim principima i zakonskim propisima koji važe za njihovo preduzimanje.

Članovi akademske zajednice će savjesno i pažljivo koristiti resurse koje imaju na raspolaganju, bili oni javni ili ne, i opravdati njihovu racionalnu i transparentnu upotrebu. Pri tome će se uzdržavati od prevarnih ili nečasnih radnji.

NAČELO OTVORENOSTI

Član 8

Rezultati istraživanja članova akademske zajednice treba da su dostupni javnosti i naučnim i akademskim mrežama. Članovi akademske zajednice promovišu javnu razmjenu znanja sa najširim publikom. Ukoliko ovo direktno ne prejudicira njihove naučnoistraživačke aktivnosti, oni nastoje da obezbijede da sadržaj bude što dostupniji naučnoj i umjetničkoj zajednici.

Prikupljanje, obrada, upotreba i prijenos podataka podliježu transparentnim procedurama u skladu sa zakonom i drugim propisima kroz koje se obezbjeđuje poštovanje pojedinca, interes ustanova i društva u cjelini.

POŠTOVANJE LIČNOSTI POJEDINCA

Član 9

Ustanove promovišu princip jednakih mogućnosti. Zabranjuje se bilo kakva diskriminacija zasnovana, između ostalog, na osnovu pola, etničkog ili socijalnog porijekla, genetskih karakteristika, vjerskih uvjerenja, političkog mišljenja, pripadnosti određenoj naciji ili nacionalnoj manjini, invaliditeta, starosti, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, kako u obavljanju nastave i istraživanja tako i u odnosima unutar akademske zajednice. Posebna pažnja i zaštita biće posvećeni pojedincima u položaju vulnerabilnosti.

Zabranjeno je svako seksističko ponašanje ili psihičko ili seksualno uznemiravanje.

Ustanove, zajedno sa svim članovima akademske zajednice, posvećene su njegovanju radnog okruženja u kojem se prema ljudima postupa jednako i s poštovanjem, bez obzira na položaj, dužnost ili hijerarhijski položaj. Ustanove promovišu podsticajno radno okruženje i klimu povjerenja zajedno sa profesionalnim razvojem i ličnim ostvarenjem pojedinaca. Očekivanja članova akademske zajednice moraju se jasno saopštiti i učiniti sve da se mogući sukobi brzo riješe. Odgovornost je svih da obezbijede da se uspostavi i održava istinska kolegijalnost, omogućavajući izražavanje različitih gledišta i kritiku u međusobnom poštovanju i priznavanju prava drugih da izraze svojemišljenje.

Isti duh pravičnosti i poštovanja primjenjuje se na postupke imenovanja, ocjenjivanja i zapošljavanje članova akademske zajednice. Ovi postupci se zasnivaju na kriterijumima koji se odnose na kvalifikacije i sposobnosti svakog pojedinca. Tamo gdje postoje ekvivalentne kvalifikacije, prednost se daje pojedincu koji pripada nedovoljno zastupljenom polu. Ovaj duh pravičnosti odnosi se i na disciplinske postupke i odluke.

Poštovanje pojedinca garantuje svim članovima akademske zajednice pravo na pravičnu naknadu za njihov rad, opis njihovih odgovornosti i povremene razgovore u cilju procjene njihovog rada na osnovu transparentnosti i u skladu sa odgovarajućim procedurama, uključujući i zaštitu ličnih podataka.

POŠTOVANJE LIČNOSTI STUDENATA

Član 10

Ustanova je dužna da obezbijedi svim studentima načelno iste mogućnosti za sticanje i unapređenje znanja. U ostvarenju navedene svrhe, studentima se prenose specijalizovana znanja najvišeg kvaliteta koja su zasnovana na načelima i etičkom okviru ustanovljenim ovom poveljom, kao i na poštovanju ličnosti studenta što podrazumijeva i vrednovanje kreativnosti i originalnosti dostignutih u toku studiranja kao i poštovanje akademske slobode i nezavisnosti studenata u prosecu sticanja i unapređenja znanja.

Organizacija i sprovođenje ispita moraju da garantuju da se prema studentima postupa pošteno na osnovu objektivnih i nepristrasnih kriterijuma.

POŠTOVANJE PRAVNIH NORMI I ETIČKIH VRIJEDNOSTI

Član 11

Članovi akademske zajednice poštuju zakone i propise koji se na njih odnose. Takođe, njih obavezuju i vrijednosti, načela i pravila koje sadrži ova povelja. Ustanove moraju pokazati svoje poštovanje prema tim vrijednostima, načelima i pravilima i u svojim ugovornim odnosima sa trećim stranama.

Rok za donošenje akata

Član 12

Ustanove visokog obrazovanja su dužne da usklade svoja akta sa ovom poveljom u roku od šest mjeseci od dana njenog stupanja na snagu.

Stupanje na snagu i usklađivanje akata ustanova

Član 13

Ova povelja stupa na snagu 1. juna 2021. godine

Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije i Savjeta Evrope. Stavovi izraženi u ovom dokumentu ni na koji način ne odražavaju zvanično mišljenje bilo koje strane.

Savjet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 47 država, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Savjeta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

COUNCIL OF EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope